

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Милан Г. Пиљак

Привредна елита у Југославији и Бугарској
1958 – 1965: упоредна анализа

докторска дисертација

Београд, 2017

UNIVERSITY OF BELGRADE

FACULTY OF PHILOSOPHY

Milan G. Piljak

**Economic Elites in Yugoslavia and Bulgaria
1958-1965: Comparative Analysis**

Doctoral Dissertation

Belgrade, 2017

МЕНТОР

Доц. др Алексеј Тимофејев, Универзитет у Београду, Филозофски
факултет,
Одељење за историју, Катедра за Општу савремену историју

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

Проф. др Милан Ристовић, редовни професор, Универзитет у Београду,
Филозофски факултет, Одељење за историју, Катедра за општу савремену
историју

Доц. др Јелена Рафаиловић, Универзитет у Београду, Филозофски
факултет,

Одељење за историју, Катедра за Општу савремену историју
др Миле Бјелајац, научни саветник, Институт за новију историју Србије
др Мирослав Перишић, научни сарадник, Институт за новију историју
Србије

Датум одбране _____

Сажетак:

Докторска дисертација се бави мало истраженом темом привредних руководилица у периоду 1958-1965. на примерима Југославије и Бугарске. Формирање и развој онога што смо дефинисали као привредна елита, а чији појам смо увели ради лакше анализе и разумевања прожимања политике и привреде у политичко-економским системима који су се одликовали високом концентрацијом моћи у рукама малог броја људи. Рад покушава да дефинише у каквој политикој средини су деловали припадници привредне елите, које су биле њихове идеје. Које су биле њене препреке и са каквим успехом су се носили са изазовима реформисања централно-планског привредног система у земљама које су вековима заостајале за земљама развијеног Запада. Дисертација обрађује хронолошки период када је већ постало јасно да постојећи систем који је замишљен као обнова земље опустошене ратом и достизања стандарда најразвијенијих земаља, доживео пораз, пре свега у виду све већег спољног дуга. Другим речима развој се у погледу технологије и кредитне политике заснивао као и у ранијим периодима. На увозу стране технологије, плаћене туђим новцем, са надом да ће се се створити привреда која ће отплатити те дугове и развити сопствену технолошку базу. Иако дисертација покрива кратак временски период од непуних 10 година, наведени хронолошки оквир представља једно врло динамично раздобље у којем су се испољиле све слабости система са којима ће се припадници привредне елите носити до 1989. године. Главна теза дисертације ослања се на претпоставку да је у сфери привреде прагматизам комунистичке морао најпре дасе испољи, јер би у противном цела друштвено-економска структура доживела расап. Управо тај прагматизам водио је ка сличним решењима и једном континуитету у борби за модернизацијске процесе на периферији Европе.

Цео процес је посматран из угла Југославије која је имала политичку независност, али не и војну и економску сигурност, док је Бугарска имала сигурност, али је то имало своју цену.

Кључне речи: елите, привреда, комунистичка партија, централно-планска привреда, реекспортна предузећа

Научна област: Историја

Ужа научна област: Општа савремена историја

УДК:

Abstract

The doctoral dissertation deals with a little explored topic of economic managers in the period 1958-1965 using Yugoslavia and Bulgaria as an example. Examining the formation and development of what we define as economic elite in order for better and more fruitful analysis of tangled relations within single party regimes, which nature was immense concentration of power in the hands of a small number of people. The paper tries to define in what political circumstances the members of the elite operated, what were their ideas. What were the obstacles and how successfully they were coping with the reforming centrally-planned economy in the countries which were lagging behind the West for centuries. In the chosen chronological period it already became clear that current economic system, intended to recover the land ravaged by WWI was suffering setbacks and that it needed to be remodeled or adjusted. In other words, developments in terms of technology and credit policies started to look similar to the pre WWII period, when these countries were dependent on foreign technology and loans. It was an idea to use this foreign help and create strong economy with sound technological base.

Although the dissertation covers a short timeframe of less than 10 years, the chronological framework presents a very dynamic period in which all the weaknesses of the systems with which the members of the economic elite will struggle until 1989. The main thesis of the thesis relies on the assumption that the pragmatism of the Communists must have come to the fore first in the sphere of the economy, because otherwise the entire socio-economic structure would have suffered a breakdown. It was precisely this pragmatism that led to similar solutions and one continuity in the struggle for modernization processes at the periphery of Europe. However, it is interesting to examine because, Yugoslavia had greater maneuverable space since it was independent, but without military and economic security. On the other hand Bulgaria had security, but it came with the cost.

Key words: elites, economy, communist party, central-planning economy, re export enterprises

Scientific field: history

Scientific subfield: economic history, social history

UDC number

САДРЖАЈ:

ПРЕДГОВОР.....	1-8
1. УВОДО ПОГЛАВЉЕ.....	9-24
1. 1. Политичке прилике у Југославији и Бугарској.....	12-25
2. ДИНАМИКА ПРИВРЕДНИХ РЕФОРМИ У ЈУГОСЛАВИЈИ И БУГАРСКОЈ 1958-1965.....	26-82
2. 1. Успостављање централно-планске привреде у Бугарској.....	29-30
2. 2. Основне карактеристике југословенског привредног система и најважнији макроекономски показатељи.....	30-34
2. 3. Централно-плански модел у Југославији.....	34-35
2. 4. Прелазни период у југословенској привреди.....	35-36
2. 5. Спољни чиниоци као подстрек привредним реформама у Југославији.....	36-37
2. 6. Југословенски привредни модел „видљиве руке“.....	38-44
2.7. Реформе 60-их: „Мала“ и „Велика“ привредна реформа и њихов епилог.....	44-61
2. 7. 1. „Мала привредна реформа“ 1961. године.....	48-59
2. 7. 2. „Кирина Реформа“-Велика друштвена и привредна реформа 1965.....	59-61
2. 8. Привредне реформе у Бугарској.....	62-78
2. 8. 1. Подела бугарских реформи на етапе развоја.....	64-65
2. 8. 2. „Велики скок 1958-1960“.....	65-67
2. 8. 3. Прелазни период: између „Великог скока“ и реформе 1965. године..	67-74
2. 8. 4. Израда новог економског механизма (НЕМ) у Бугарској.....	74-79
2. 8. 5. Проблем имплементације тржишних инструмената у Бугарску привреду.....	79-80
2. 9. Закључак о привредним реформама у Југославији и Бугарској...	80-82

3. РАЗВОЈ И ДЕЛОВАЊЕ ПРИВРЕДНЕ ЕЛИТЕ 1958-1965	83-152
3. 1. Континуитет неформалних односа у Југославији и Бугарској као препрека модернизацији привреде и друштва.....	83-87
3. 2. Дефинисање „привредне елите“ у Југославији и Бугарској.....	87-88
3. 3. Настанак, образовање и деловање привредне елите у Југославији и Бугарској.....	88-102
3. 4. Неефикасна децентрализација у Југославији као препрека у спровођењу реформи.....	102-104
3. 5. Положај директора као дела привредне елите у Југославији и Бугарској 1958-1965.....	104-106
3. 6. Промена положаја директора у југословенском привредном систему.....	106-109
3. 7. Положај директора у бугарском привредном систему.....	109
3. 8. Порекло моћи директора у Југославији и Бугарској.....	109-110
3. 9. Врх привредне елите у спровођењу привредних реформи у Југославији и Бугарској.....	110-115
3. 10. Струје и мишљења поводом реформи и даљег развоја	315-319
3. 11. „Жута“ књига, анамнеза југословенског привредног развоја и „Бела књига“.....	119-121
3. 12. Стварање Бугарске привредне елите.....	121-130
3. 13. (не) јединство привредне елите.....	131-140
3. 14. Децентрализација као препрека спровођењу привредних реформи.....	140-146
3. 15. Привредна елита и тешкоће и отпори према реформама.....	146-149
3. 16. Југословенска привредна елита пред „Велику привредну реформу“ 1965. године.....	150-152
4. РЕЕКСПОРТНА ПРЕДУЗЕЋА У ПРИВРЕДНИМ РЕФОРМАМА 1958-1965 –ДВЕ СТУДИЈЕ СЛУЧАЈА „ТЕКСИМ“ И „ГЕНЕКС“	153-167
4. 1. Значај експеримента „Тексим“.....	155-158
4. 1. 1. Стварање „Тексима“: искоришћена прилика унутар нове конјунктуре.....	158-162
4. 1. 2. Посета делегације „Тексима“ Југославији.....	162-163
4. 1. 3. Развој и ширење „Тексима“.....	163-165
4. 1. 4. Врхунац експеримента: прерастање у економски концерн.....	165-169

4. 1. 5. Суђење Георги Најденову творцу Тексима.....	169-174
4. 2. 1. ГЕНЕКС.....	174-183
ЗАКЉУЧАК.....	184-191
ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА.....	192-198